

Der Wandervogel

Eind negentiende eeuw: De eerste Duitse jongerenbeweging

Achtergrond - 1 februari 2006

De tweede helft van de negentiende eeuw stond in het teken van de [Industriële Revolutie](#). Hierdoor was de Duitse maatschappij ingrijpend aan het veranderen. In grote delen van Duitsland was alles erop gericht zoveel mogelijk te produceren en een zo groot mogelijke winst te behalen, maar in andere gebieden leefde men nog zoals men dat al honderden jaren deed. Veel mensen voelden zich niet bepaald thuis in de nieuwe, 'kapitalistische' maatschappij. Ze hadden het gevoel dat het veilige en vertrouwde leven hen uit handen glipte. Hierdoor ontstond het idee dat men leefde in een tijd van cultureel verval. De natuur, het boerenleven en de simpele geneugten van het bestaan werden verheerlijkt. [De Romantiek](#), een stijl in de literatuur en de schilderkunst, was geboren en de maatschappij-kritische filosoof [Friedrich Nietzsche](#) werd razend populair, vooral bij jongeren.

Voor en door jongeren

Op 4 november 1901 richtte Karl Fischer Der Wandervogel op. Deze beweging werd voor en door jongeren georganiseerd. Der Wandervogel, wat zoveel betekent als 'de trekvogel', was de eerste echte Duitse jeugdbeweging en in het begin alleen toegankelijk voor jongens. Na school en in de weekenden trokken de leden erop uit om wat van de natuur te zien en te kamperen. 's Avonds bij het kampvuur zongen ze oude Duitse volksliedjes. Die liedjes werden zo populair en kenmerkend voor Der Wandervogel dat ze in boekjes werden gebundeld en uitgegeven. Sport was ook erg belangrijk. Er werd veel gewandeld en de jongens hielden wedstrijdje wie de beste conditie had.

Protestbeweging

Der Wandervogel was een soort protestbeweging; de leden keerden zich af van de maatschappij van de volwassenen en trokken zich terug in de natuur. Er bleken heel veel jongens in Duitsland te zijn die zich niet echt thuis voelden in de samenleving van die tijd. Er werd van jonge mensen verwacht dat ze zo snel mogelijk een baan gingen zoeken en zich zo goed mogelijk aan gingen passen aan de eisen, die de burgerlijke maatschappij aan hen stelde. Dat was een nogal angstaanjagende gedachte voor veel jongens. Bij Der Wandervogel hadden ze het gevoel dat ze zich met de echt belangrijke zaken van het leven bezighielden, zoals vriendschap, natuur, solidariteit, vrijheid en broederschap.

In 1901 telde de beweging ongeveer honderd leden. Toen de [Eerste Wereldoorlog](#) uitbrak in 1914 waren 25 duizend mensen lid van Der Wandervogel of een soortgelijke jeugdbeweging. Na de oorlog begonnen veel volwassenen en met name politici zich in deze Duitse jeugdbeweging te interesseren. Vooral rechtse politieke partijen waren gecharmeerd van de manier waarop de jongens zich afzetten tegen de Duitse burgerlijkheid. De idealen van Der Wandervogel werden in een politiek jasje gegoten. Zo roemde onder andere Adolf Hitler de 'puurheid' van Der Wandervogel en hun aandacht voor sport. Van het oorspronkelijke idee om gewoon met z'n allen een leuk weekend te beleven, was weinig overgebleven. Tegenwoordig bestaat Der Wandervogel nog wel, maar het is één van de vele organisaties, die zich op jongens (én inmiddels ook op meisjes) richt. De oorspronkelijke maatschappelijke lading van de beweging is verdwenen.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/3758/der-wandervogel>